

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

תוכן

- א. שנים שדנו דיני ממונות לדברי הכל אין דיניהם דין.....2
- ב. דן את הדין וזיכה את החייב והייב את הזכאי טימא את הטמא טיהר את הטמא מה שעשה עשוי ומשלם מביתו ... טעה בדבר משנה חוזר אלא דטעה בשיקול הדעת.....4
- ג. תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וסוגיין דעלמא אליבא דחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך היינו שיקול הדעת.....7
- ד. פשרה ביחיד ... פשרה אינה צריכה קנין דאי סלקא דעתך צריכה קנין למאן דאמר צריכה תלתא למה לי תסגי בתרי וליקני מיניה והלכתא פשרה צריכה קנין.....8
- ה. נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע.....10
- ו. הרי שגזל סאה של חטים וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר ובוצע ברך נאץ ה'.....11
- ז. מצוה לבצוע שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם ... איזהו משפט שיש בו שלום הוי אומר זה ביצוע.....13
- ח. שנים שבאו לדין אחד רך ואחד קשה עד ... ואין אתה יודע להיכן דין נוטה אתה רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם ... משתשמע דבריהן ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה יכול לומר להן איני נזקק לכם שנאמר לא תגורו מפני איש.....15
- ט. מניין לתלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר מניין שלא ישתוק שנאמר לא תגורו מפני איש.....19
- י. ויהו עדים יודעים את מי הן מעידין ולפני מי הן מעידין ומי עתיד ליפרע מהן שנאמר ועמדו שני האנשים אשר להם הריב לפני ה' ויהו הדיינין יודעין את מי הן דנין ולפני מי הן דנין ומי עתיד ליפרע מהן שנאמר אלהים נצב בעדת אל.....20
- יא. אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות.....22
- יב. היכי דמי גמר דין ... איש פלוני אתה חייב איש פלוני אתה זכאי.....24

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

דף ו.

א. שנים שדנו דיני ממונות לדברי הנל אין דיניהם דין

כבר התבאר לעיל דף ג. שפחות משלשה¹, אין דיניהם דין², אפילו לא טעו, אלא א"כ קבלום בעלי דינים³. שאין בית דין⁴ פחות משלשה י"א שזהו מדברי סופרים, אבל מדין תורה בדיני ממונות באחד מספיק⁵. וי"א⁶ שמן התורה אין נקרא בית דין אלא שלשה מומחין⁷, אבל משום תקון העולם שלא תנעול

¹ שו"ע ונו"כ חו"מ ג ב

² כתב הב"ח [ריש הסימן ד"ה אין] דלענין קדושין יש להחמיר כשמואל דיניהם דין. ולפע"ד נראה עיקר דלא קי"ל כשמואל, וכמו שפסקו הר"ף [ריש פ"ק דסנהדרין] והרמב"ם [פ"ב מסנהדרין ה"י] והרא"ש [פ"ק סי' ג'] ומור [סעיף ג'] ושאר הרבה פוסקים, וכדמוכח בש"ס [ב"ק] פרק החובל דף פ"ד [ע"ב] וגיטין פרק המגרש דף פ"ח [ע"ב] וכמ"ש לעיל ס"ק א'. וכן משמע בש"ס פ"ב דכתובות [כ"ב ע"א] גבי קיום ופרק זה בורר [סנהדרין ל' ע"א] גבי אודיתא, דקאמר התם ודילמא רבנן דבי רב אשי (טעי) כשמואל סבירא להו כו'. ומ"ש התוס' שם [בסנהדרין ד"ה ודילמא] דכשמואל ס"ל, [רק] גבי קיום ואודיתא בהא לא קי"ל כוותיה, הוא דוחק גדול, חדא דלישנא דש"ס לא משמע הכי. ועוד, דהא שמואל לא אמר מילתא רק גבי דין. ועוד, דאמאי ניבעי בקיום ובאודיתא ג' טפי מגבי דין, וכן פסק ראב"ן דף קי"א ריש ע"ג [ח"ב סנהדרין ד"ה וכשבוררין], ובעל העיטור דף נ"א [אות פ'] ערך פסק דין ונמוקי יוסף [ריש פ"ג דסנהדרין] וסמ"ג [עשין צ"ז] והריטב"א פ"ב דכתובות [כ"א ע"ב ד"ה א"ר הונא] דלא כשמואל, ע"ש ועיקר. ש"ך שם ה ועיין תומים (סק"ג) שיש להחמיר בדברי הב"ח. ונתיה"מ ב משמע כש"ך

³ או שהוא מומחה לרבים. ובזמן הזה אין דין מומחה לרבים שידון ביחידי בעל כרחו של אדם. רמ"א שם

⁴ שו"ע ונו"כ חו"מ ג א

⁵ וכ"כ הרמב"ם בהדיא בפ"ב דסנהדרין [ה"י], דפסק כרב אחא, וכן משמע באשר"י ברפ"ק דסנהדרין [סי' א'], ודלא כמ"ש בעיר שושן, ע"ש. סמ"ע א. ועיין ש"ך ס"ק א שהקשה וז"ל "כיון דפסק הרמב"ם [בפ"ב מסנהדרין ה"י] דפחות מג' אין דיניהם דין, היאך כתב [שם] כדברי רב אחא, הא אמרינן בש"ס דלרב אחא איתא דשמואל, וכן קשה לי על הסמ"ג [עשין צ"ז]. ועוד קשה לי על דבריהם, דהא בש"ס [ב"ק] פרק החובל דף פ"ד [ע"ב] ובפרק המגרש [גיטין] דף פ"ח ע"ב איתא להדיא טעמא דדיינינן בהודאות והלואות משום דשליחותיהו [דקמאי] עבדינן, וכן כתב הרמב"ם גופיה [בפ"ה] מה' סנהדרין [ה"ח] והסמ"ג [שם] אלמא דמדאורייתא לא דיינינן הודאות והלואות אלא ע"פ מומחים, והיינו כרבא, דלרב אחא מדאורייתא ביחיד הדיוט סגי, כדמוכח להדיא בש"ס, וכן הוא באשרי. ואולי יש לישב דברי הרמב"ם והסמ"ג בדוחק. בשעה שכתבתי דברי הנ"ל לא היה לפני ספר כסף משנה כי זה למדתי בברחי מן מלחמות הרקים ימ"ש, ועתה עיינתי בספר כסף משנה וראיתי שהרגיש שם [בפ"ב ה"י] בקושיא שהקשיתי לעיל על הרמב"ם, דהיאך פסק כרב אחא וכתב מיד שנים שדנו אין דיניהם דין, ומייתי שם תשובת הרשב"א שמישב שם דברי הרמב"ם בזה, וכן בספר לחם משנה. ולפע"ד דבריהם דחוקים בזה".

⁶ לבוש ושך ס"ק א

⁷ דג' פעמים כתיב אלהים בפרשת משפטים, ואין אלהים אלא דיין מומחה.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

דלת בפני לוויין, אמרו חז"ל שכל שלשה יקראו בית דין ויהיו כשרים לדיני ממונות.⁸

וכל שלשה נקראים בית דין, אפילו הדייטות⁹, שודאי יש ביניהם אחד שיוודע סברות בדינים¹⁰, אבל אם ביניהם אחד שיוודע¹¹, פסולים לדון¹². ומכל מקום יכולין לקבל הטענות ולשלחם לפני מורה, והם דנים את האדם בעל כרחו, אם הנתבע מסרב לירד לדין או שאינו רוצה לדון עם התובע בעירו¹³.

⁸ בש"ך הוכיח מהא אמרינן בש"ס פרק קמא דסנהדרין [ג' ע"א] מאי איכא בין רבא לרב אחא, לרבא לית ליה דשמואל דשנים שדנו דיניהם דין לרב אחא אית ליה דשמואל. וכיון דקי"ל דלא כשמואל וכדלקמן ריש סעיף ב', א"כ ע"כ קי"ל כרבא דמדאורייתא בעינן ג' מומחים מדכתיב ג' אלהים, אלא שהז"ל תיקנו דסני בג' הדייטות משום שלא תנעול דלת בפני לוויין. וגם דעת הרא"ש מוכח כן לפי מה שכתבתי, דהא פסק כר' אבהו ודלא כשמואל, ומ"ש בתחילת הפרק גם דברי רב אחא, אינו אלא להורות דבעינן חד דגמיר, ולאורויי דבהא לא פליג רבא ארב אחא, דאי פליג ה"ל לש"ס למימר הך איכא ביניהו. כן נ"ל לדעת הרא"ש ודלא כהסמ"ע ובית חדש [סעיף א' ד"ה אין] לדעתו. וכ"כ עוד הרא"ש להדיא דהלכה כרבי אבהו, מדקיימא לן דמאביי ורבא ואילך הלכה כבתראי ואמרינן בגמ' דרבא לית ליה דשמואל, עכ"ל, ומביאו ב"י [שם]. ומכאן גם כן קושיא גדולה על הסמ"ע וב"ה לדעת הרא"ש. ועיין קצוה"ח מה שהילק ליישב ועיין נתיב"מ שם מש"ב.

⁹ עיין תומים ס"ק ב שכאן סתם השו"ע כהרא"ש (סנהדרין פ"א סי' א), ודלא כרמ"ה (יד רמ"ה שם ה). ד"ה אמר רב) דאין צריך שלשה גמירי רק בחד סני, ויש לדקדק דבסי' כ"ח סכ"א העתיק דברי תשובת הרי"ף (סי' רא) דבקבלת עדות צריך שלשה מומחים משמע דבחד דגמיר לא סני, ולכן יותר נראה דכל טעמו של מחבר דפוסק דלא כרמ"ה הוא משום דס"ל כהרמב"ם (פ"ב ה"י) דקי"ל כרב אחא דדבר תורה חד נמי כשר וכמשי"ב לעיל (סק"א), וא"כ אין צריך רק חד דגמיר דהא מה דתקנו שלשה הוא משום יושבי קרנות דבשלשה ודאי איכא חד דגמיר וכהנ"ל, וא"כ בקבלת עדות ודאי דבר תורה בעי שלשה דאל"כ הוי עד מפי עד, וכיון דדבר תורה בעי שלשה אף שלשה דגמירי בעינן כדעת הרמ"ה, ולכך בקבלת עדות מצריך המחבר שלשה מומחים דהיינו שלשה דגמירי וא"ש. ומזה נראה בגזילות וחבלות דשכיחי דעבדינן שליחותיהו ודנין בזה"ו כמשי"ב לעיל בסי' א', בזו ודאי בעינן תלתא דגמירי דהא בהך לכו"ע שלשה בעינן דהא תלתא אלהים כתיבי בפרשה, וא"כ אף דמשום נעילת דלת תקנו שלשה הדייטות היינו בלתי סמוכים אבל צריכים להיות גמירי ובזו אמרינן כדעת הרמ"ה, ואף למשי"נ לעיל (סק"א) בדברי הרא"ש דאף לרבא דס"ל בכל מקום בעינן דבר תורה שלשה, מ"מ סני בחד דגמיר, כפי מה שנראה לא סמך המחבר אדברי הרא"ש רק מכת דקי"ל בכל דוכתא חד כשר וזהו לא שייך גבי גזילות וחבלות.

¹⁰ לשון הטור [סעיף א'], אי אפשר דלית בהו חד דגמיר, ששמע או שקרא בספרים ויודע סברות בדינים, עכ"ל. ואין זה גמיר וסביר הנזכר בגמרא ופוסקים, דההוא מומחה מיקרי ויכול לדון יחידי. סמ"ע ב

¹¹ מיהו י"ל דגמיר בדינים מיהא בעינן דיש לו שיקול הדעת בדינים, שגמר דינים מרבו ויודע קצת סברות אבל אינו סביר להבין דבר מתוך דבר מעצמו, והכי משמע פשטא אישנא דש"ס חד דגמיר כו', וכ"כ מהר"מ פדאוה בתשובה סימן מ"ג, והב"ח [ד"ה וכתב הרמ"ה בסופו] השיג עליו דלא בעינן גמיר ממש אלא גמיר קצת ומתוך כך יודע סברות קצת בדינין כו', ואין דבריו מוכרחים, ע"ש. ש"ך שם ב אורים א ונ"ל דלכתחילה בעינן שלשתן גמירי ובדיעבד סני בחד גמיר, מאזנים למשפט ס"ק ג

¹² מיהו אם המחוס רבים עליהם, אפילו ג' יושבי קרנות כשרים. ש"ך ג

¹³ בסימן י"ד בסמ"ע סק"א יתבאר דדוקא הנתבע אינו יכול לדחותו מלדון עמו בעירו, אבל התובע יכול לכופו לילך עמו לבית הועד. ולב"ד הגדול גם הנתבע יכול לדחותו, ע"ש.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

**ב. הן את הדין וזיכה את החייב וחייב את הזכאי טימא את
הטהור טיהר את הטמא מה שעשה עשוי ומשלם מביתו
... טעה בדבר משנה חוזר אלא דטעה בשיקול הדעת**

כבר התבאר במסכת ב"ק דף ק. ודרף קיז: שדיין¹⁴, המוסמך להורות בדיני ממונות שבין אדם לחבירו, כגון שהוא מומחה, או ג' הדיוטות, או שקבלוהו עליו בעלי הדין. ודן וטעה בדבר משנה שהיא הלכה מפורשת¹⁵, הרי הדין בטל וחוזר, ואף במקום שאי אפשר להחזיר הדין, כגון שזה שקיבל המזון הוא אדם או שהלך למדינת הים, י"א¹⁶ שהדיין פטור מלשלם, ולשיטה זו

¹⁴ דעת הר"ף שאפילו לר"מ דראין דינא דגרמי, בדיין פטור שאם לא כן אין לך אדם שיודקק לדין, ועוד דכיון שברשות הן לא מיקרי נתכוין להזיק, ואף על פי שאי אפשר להחזיר הדין אין זה אלא גרמא שבאה אח"כ. והרמב"ם מחלק בין טעה בדבר משנה שדינו בטל ונמצא שלא עשה כלום ופטור מלשלם, לבין טעה בשקול הדעת שלפעמים דינו דין, וחייב מדינא דגרמי.

והתוס' והרא"ש כתבו דמה שחילקו בגמרא בין טועה בדבר משנה לבין טועה בשיקול הדעת אינו אלא למאן דלא דאין דינא דגרמי, ולכן טועה בדבר משנה לא עשה כלום, ופטור, אבל טעה בשקול הדעת שהדין קיים הוי מזיק ממש בדיבורו, משא"כ למאן דמחייב בגרמי, אפילו טועה בדבר משנה ואי אפשר להחזיר הייב, דומיא דמראה דינר לשלחני וכהנים שפיגלו במקדש. ובקצה"ח סק"ב הקשה לסברת התוס' שמזיק בדיבור הוי מזיק ממש, א"כ בעדים שהעידו שקר למה אינו חייב אלא מדינא דגרמי, ותירץ דלא אמרינן שבדיבור הוי מזיק אלא כשהחזיק נעשה בפועל ממש בדיבורו, כגון כהנים שפיגלו, וכן בדיין שחייב את הזכאי, אבל בעדים אין החזיק נעשה על פיהם אלא שהב"ד סומכים עליהם ופוסקים על פיהם, ומצדד לומר שגם דיין שזיכה את החייב אינו אלא גרמי, עפ"י מ"ש בתמים דעים סימן כו בהא דמחייבים בטעה בשקול הדעת, הרי כשם שהבע"ד נפטר מלהחזיר משום שיכול לומר הראה לי דשלא כדין דנתני ואשלם, א"כ גם הדיין יפטר מטעם זה, ותירץ דבע"ד אומר כן, אבל הדיין שהוא ירא שמים ויודע שטעה והוא מודה צריך לשלם, ולפי"ז אף על גב דקם דינא, מ"מ"נ אם יפה הורה הרי ודאי פטור, ואם באמת טעה אין החיוב אלא משום שהבע"ד טוען שרוצה הוכחה שטעה וזה לא נעשה בדיבור של דיין, ושוב דומה לעדי שקר, ובנה"מ סוף סק"ג מפקפק בסברת הקצה"ח, ע"ש. ועי' דברי חיים ואמרי בינה דיני דיינים שהאריכו בהלכה זו בכמה פרטים, ועי' גם בקובץ הפוסקים סימן כה.

¹⁵ וכמ"ש בשו"ע סימן כה סעיף א שה"ה דבר המפורש בגמרא או בפוסקים הו"ל כטעה בדבר משנה. ועי' ברמ"א שם שאין להקל בדבר שהחמירו בו החבורים שנתפשטו ברוב ישראל, אם לא שקיבל מרבתינו שאין נוהגים באותה חומרא, ע"כ. וביאר הסמ"ע שם סק"ב דהיינו באיסור והיתר אבל בדיני ממונות לא שייך לשון קולא. ובסעיף ב האריך הרמ"א כיצד ינהג הדיין או מורה באיסור והיתר במקום שיש מחלוקת ואין הכרעה. וכן בהא דהלכה כהאחרונים. ועי' בפת"ש סק"ב בשם החו"י מ"ש בענין הכרעת הלכה במחלוקת בשו"ע והסמ"ע עם הש"ך ובאיוזה אופן מיקרי טעה בדבר משנה. ועי' גם בכסף הקדשים שם מ"ש בענינים המובאים בשו"ע שלא מצד הכרעה בהלכה.

¹⁶ שו"ע ונו"כ כה א כשיטת הר"ף בפ"א דסנהדרין והרמב"ם.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

י"א¹⁷ שאפילו נשא הדיין ונתן ביד, שנטלו מזה ונתן לזה פטור, וי"א¹⁸ שבנשא ונתן ביד חייב, ויש חולקים¹⁹ וסוברים שבמקום שאי אפשר להחזיר הדין חייב הדיין לשלם מדינא דגרמי.

עוד התבאר שם ולעיל דף ה. טעה הדיין בשיקול הדעת, והוא מומחה לדון ונטל רשות מריש גלותא, או שלא נטל רשות אבל קבלו אותו בעלי דינים עליהם וקיבלו אותו עליהם, יש אומרים²⁰ שהדין חוזר אפילו נשא ונתן ביד, חוזר ומוציא. וכשאי אפשר להחזיר פטור הדיין מלשלם, וי"א²¹ שהדין קיים אפילו כשאפשר להחזיר הדין, ומ"מ חייב הדיין לשלם.

¹⁷ סמ"ע סק"ז בדעת הר"ף והרמב"ם, שכל בדיין לא מיקרי מזיק בידים אלא גורם, וכיון שלא נתכוין להזיק פטור.

¹⁸ סמ"ע שם בשם הב"י, שבזה הוי מזיק בידים ממש וכן הסכימו המ"ז והש"ך סק"ד, (וכתב התומים דה"ה אם צוה הדיין לשלוח ב"ד לירד לנכסיו הוי כנו"נ ביד, דכיון שהוא במצות הדיין שלוחו כמותו, וצ"ע). אלא שכתב הש"ך לחלק בין מומחה ולא קיבלו עליו או הדייט וקבלו דכיון שאינו ברשות גמור חייב, משא"כ במומחה וקיבלו אפילו נשא ונתן ביד פטור, דהוי כאנוס ובס"ק יג אות ד כתב שגם בזמנה"ז יש דין מומחה לענין פטור תשלומין, כגון שהוא חשוב בדורו ובקי במשנה ותלמוד ובקי בשיקול הדעת ומעיין בדינים כמה שנים, ובערוה"ש כתב שרב גובריה בש"ס ופוסקים ובעל סברא ישרה, וידוע ומפורסם למומחה, וכל שנתמנה בעירו ע"י הציבור יש לו דין מומחה לענין זה. והסכים בתומים בזה לדעת הש"ך, וכתב דמ"מ אם נשא ונתן ביד חייב לפני משורת הדין, משא"כ בלא נו"נ פטור אף לפני משוה"ד. ובסתם מומחה ולא קיבלו או הדייט וקיבלו כתב שיכול המוחזק לומר קים לי, עיין שם. ועיין בש"ך בסק"א הביא דברי בעה"מ והרשב"א ועיין בקצה"ח סק"א דן בחיוב דנשא ונתן ביד.

¹⁹ רמ"א שם, כדעת הטור בשם התוס' והרא"ש, ודעת הסמ"ע לשיטה זו שאפילו ג' מומחין וגם קיבלוהו עליהם חייבים לשלם, והש"ך האריך להוכיח שאף לשיטה זו, אם הוא מומחה וקיבלו עליו פטור, ובעיקר הדין חולק הש"ך על שיטת התוס' והרא"ש, ומשמע שלשיטת הרמ"א אף בנשא ונתן ביד אינו אלא מדינא דגרמי, וצ"ע.

²⁰ שו"ע ונו"כ שם ב

²¹ סמ"ע וש"ך שם בדעת הרמ"א כמ"ש בסעיף ג גבי לא קיבלוהו עליו, ולשיטה זו כל טעות בשקול הדעת קם דינא, וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא לדעתו גם צריך לשלם, ובתומים מסתפק בזה, דאפשר שאף הרמ"א מודה שפטור מלשלם וממילא הדין במל, ומ"מ כתב שמסתבר כדעת הסמ"ע והש"ך, ועי' בש"ך שהאריך לדון כשיש גדול בעיר אם יכול להחזיר הדין. ובש"ך ס"ק כט כתב שלכאורה החיוב הוא מדינא דגרמי, עוד כתב הש"ך שם אות ב מדברי הטור בשם הרא"ש שאף כשלא נתקיים הדין למעשה אמרינן קם דינא, והסכים עם הסמ"ע, והש"ך שם תמה עליו והעלה דכל שלא נתקיים הדין לכו"ע לא אמרינן קם דינא, בין במומחה ובין באינו מומחה בין קיבלו עליו ובין לא קיבלו, ואפילו נתקיים מחצית הפסק, אין מוציאין השאר, עיין שם. ובקצה"ח סק"ט מסתפק בקיים מקצת הפסק, וכתב שבהחזיר משכון במקצת החוב, נתקיים הדין בכלו, ומצדד לומר דגם כשנשא הדיין ביד במקצת, נתקיים הדין בכלו, אבל בנה"מ הסכים לדעת הש"ך, שכל שלא נתקיים כולו אין מוציאין השאר. ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לג.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

היה הדיין מומחה אבל לא קיבלוהו עליהם²², או אינו מומחה וקיבלוהו עליהם, וטעה בשקול הדעת, אם נשא ונתן ביד, או אפי' לא נשא ונתן ביד אלא שכפאו לבעל דין ליתן²³, הדין קיים וישלם הדיין מביתו²⁴, שכיון שעשה מעשה גמור לקיום הפסק, אינו יכול להוציא מיד המוחזק, וחייב מדינא דגרמי. ואם לא נשא ונתן ביד, יש אומרים שאם אפשר להחזיר הדין חוזר, ואם אינו יכול חייב הדיין לשלם, וי"א²⁵ שאפי' אפשר להחזיר אינו חוזר אלא הדיין חייב לשלם.

מי שאינו מומחה²⁶ ולא קיבלוהו עליהם, אפילו לא טעה יכולים בעלי הדין לחזור ולדון בפני ב"ד אחר²⁷, ואם כבר שילם חייב הדיין לשלם ויחזור ויוציא מהבע"ד השני, ואם אינו יכול להוציא מפסיד הדיין²⁸, ויש אומרים²⁹ שאם לא נשא ונתן ביד, גם באופן זה פטור.

קיבלו בעלי דין עליהם³⁰ דיין בין לדין ובין לטעות, אפילו טעה פטור משלם.

במקום שחייב הדיין לשלם והיו כמה דינים שהסכימו כולם לפסק, כולם משלמים, ואם היו שלשה ונפסק עפ"י שנים מהם, משלמין השנים כל אחד שלישי והבע"ד מפסיד שלישי³¹, אבל אם היו יותר ונפסק הדין עפ"י שלשה הם משלמין הכל.

²² בש"ך העלה שבקיבלו עליו אפי' לא נמיר כלל קם דינא בשקול הדעת, ובקצה"ח סק"ז כתב שאפשר דדוקא בגמיר ששם דיין עליו, שייך לומר שבשקול הדעת מיקרי פסק, אבל בלא נמיר כלל לא הוי עליה שם דיין, וממילא אין זה פסק כלל, כשם שהיחיד אינו רשאי לעשות דין לעצמו במקום שקול הדעת. ועי' בנה"מ.

²³ נה"מ ס"ק יג עפ"י דברי הש"ך בס"ק מה

²⁴ שו"ע ונו"כ שם ג

²⁵ רמ"א שם, דסוף סוף פסק הדיין, ואין הפסק נגד הלכה מפורשת, פסקו קיים לגבי בעל דין הזוכה, וכיון שיש טעות מצד הדיין עליו לשלם. והש"ך ס"ק כח פסק כהמחבר, ועיין פתחי חושן חלק ו פרק ד הערה צג האריך עוד בזה

²⁶ שו"ע ונו"כ שם ד

²⁷ וכתב הש"ך בשם הריב"ל שאם לא טעה מה ירויהו כשידונו בב"ד אחר, ופירש דר"ל דלא ידעינן ודאי שטעה, והש"ך כתב דנ"מ לענין שנותנים לו זמן ב"ד מפסק ב"ד השני, ועוד נ"מ לענין פירות שבינתיים.

²⁸ שזה מתכוין להזיק, והיינו אפילו להריף שאין דנים דד"ג בדיין, זה שאינו מומחה ולא קיבלוהו עליו לאו דיין הוא וחייב מדד"ג, והסמ"ע ס"ק כח הביא דברי הכ"מ שמחלק בין נו"נ ביד שלעולם תובע הבע"ד מן הדיין, ובלא נו"נ ביד תובע תחלה מן הבע"ד, ורק כשאין לו חוזר על הדיין, והסכים הש"ך לדבריו, אבל הסמ"ע כתב שאפי' לא נו"נ ביד תובע הבע"ד מן הדיין והוא יתבע מהבע"ד, ובקצה"ח ס"ק יג כתב כדעת הכ"מ, שהרי גם במראה דינר לשלחני כשאפשר להחזיר פטור השלחני, אלא שכתב שאם יכול להחזיר ע"י הוצאות, כגון שהלך הבע"ד למדה"י אפשר דדמיה לדוחף מטבע לים שנחלקו המחבר והרמ"א בסימן שפ"ו סעיף א שגם כאן אינו אלא גורם להוצאות אחרות, מיהו אפשר שאף לדעת המחבר שמחייב בדוחף הכא פטור משום דהוי כגורם דגורם, ועי' שער משפט סק"א שהקשה שהרי לדעת הרמב"ם אף בשולחני אינו חייב אלא כשאמר לו עלך קא סמיכנא, וכשלא קבלוהו עליהם ה"ז כאילו לא אמר לו.

²⁹ ש"ך שם, דכיון שאין דינו קיים הרי לא עשה כלום, והבע"ד ששילם אפסיד אנפשיה.

³⁰ רמ"א שם ג

³¹ רמ"א שם ג ואין השלישי חייב לשלם, שהרי הוא לא טעה, וגם הם לא ישלמו חלקו, כיון שבלעדיו לא היה נגמר הדין, ובשו"ת חות יאיר סימן קמז כתב מטעם זה בדיין שלישי שיודע בודאי שהבריו טעו שאין לו למנוע

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

רב המורה באיסור והיתר³² וטעה ונגרם הפסד לשואל, דינו כדיין שטעה בדיני ממונות וכמו שנתבאר.

ג. תרי תנאי ותרי אמוראי דפליגי אהדדי ולא איתמר הלכתא לא כמר ולא כמר וסוגיין דעלמא אליבא דחד מינייהו ואזל איהו ועבד כאידך היינו שיקול הדעת

כבר התבאר לעיל דף ה: שטעה בשיקול הדעת³³, היינו כגון דבר שהוא מחלוקת תנאים או אמוראים או פוסקים³⁴ ולא נפסק הלכה כאחד מהם בפירוש ועשה כאחד מהם, בין שידע שהשני חולק או לא³⁵, ולא ידע שכבר פשט המעשה בכל העולם או בכל המדינה שהוא בתוכו³⁶ כדברי האחד³⁷,

מלחתום על הפס"ד אלא יכתבו שמדבריהם יצא פלוני זכאי או חייב, וכמ"ש בגמרא, וממילא יהא פטור מתשלומין, עיין שם שהאריך בזה.

³² כתב הרמ"א סוף סעיף א שכל שהגיע להוראה אף על פי שאינו סמוך דינו כמומחה לענין איסור והיתר, ועי' סמ"ע וש"ך שם, ואם טעה בשקול הדעת, נראה מדברי הפוסקים שכל שאפשר להחזיר הדין יכול הדיין לחזור, ולענין חכם שאסר אם יכול אחר להתיר, עי' ביו"ד סימן רמח סעיף לא ובנו"כ שם, ועי' אמרי בינה דיני דיינים סימן לא, ועי' שו"ת תשובה מאהבה סוף סי' קפח בענין מורה המחמיר שלא כדין.

³³ שו"ע ונו"כ כה ב, וכפי מה שסיכם במאזנים למשפט

שו"ך ז

³⁵ אבל גוף המחלוקת ידע, אמנם אם לא ידע מהמחלוקת כלל ופסק כפי אותה דעה שידע, ואחר כך גודע לו שיש מחלוקת, אז אם סוגיא דעלמא היא גם כן כהך דעה שלא ידע ממנה, הסכים הש"ך [סק"ח] דהוי כטועה בשיקול הדעת

³⁶ כמו בגליל ריינו"ם שתופסין לעיקר באכילת חלב הכרם, כרבינו יואל [מובא בהנהגות מימוניות בפרק ז' ממאכלות אסורות אות ב', ועיין שו"ע יורה דעה סימן ס"ד סעיף ט"ז] או במצרים שפוסקין הכל כמו הרמב"ם. [אות אורים סקי"א]. ואם הוא דין שחידשנו מדעתנו, אז אם הדיין שהורה בהיפך כששומע סברא זו מודה, הוי כטעות בדבר משנה אף שלא נזכר בפוסקים, ואם אינו מודה וחולק כששומע הסברא, ולרוב הדיינים נראין דברי השני, הוי כטועה בשיקול הדעת. הרא"ש [סנהדרין פ"ד סי' ו'] והתומים סקמ"ו.

³⁷ או דסתמא דש"ס פריך ממילתי' או שמוכה בענין אחר בש"ס שהלכה כמותו או שרוב הדיינים נראה להם דברי השני, דהיינו סוגיין דעלמא, כל זה הוי מעות בשיקול הדעת. ובמקום דסליק בגמרא בתיקו, עי' בש"ך סק"ב אות ב שכתב בשם הנ"י דהוי כטועה בדבר משנה, והש"ך חולק, דכל שאין הדבר ברור שטעה לא מיקרי דבר משנה, ואפילו כטועה בשקול הדעת אינו אלא מה שעשה עשוי ופטור מלשלם. וכתב שהנ"י לשימתו שבכל תיקו לא מהני תפיסה, אבל לפי מה שהעלה בתקפו כהן שאף בתיקו מהני תפיסה (עי' בש"ך סימן שמו), א"כ כל דיין שפסק והוציא ממון מה שעשה עשוי ולא ישלם, וכתב עוד דאפילו אם נאמר דלא מהני תפיסה היינו תפיסה מעצמו, אבל כל שהתפיסוהו הדיין שקבלוהו או שהוא מומחה, הו"ל כתופס ברשות לכו"ע, עיין שם. ובנה"מ סק"ב הביא בשם התומים שבתיקו והתפיסו הדיין צריך הדיין לשלם, ועיי"ש מה שהקשה. עוד כתב בנה"מ שאם הוא דין שנתחדש בדברי הפוסקים מסברא, ואילו היה הדיין שומע הסברא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

מדינא הדין קיים אם קבלוהו בעלי הדינים וסמכו על סברתו מתחילה, אמרינן דעבד כמר עבד ומה שעשה עשוי, אך אם יש פסידא לבעל דין י"א³⁸ שהדין חוזר.

ד. פשרה ביחיד... פשרה אינה צריכה קנין דאי סלקא דעתך צריכה קנין למאן דאמר צריכה תלתא למה לי תסגי בתרי ול'קני מיניה והלכתא פשרה צריכה קנין

להלן דף ו. יבואר בעזרה"ת שפשרה צריכה קנין³⁹, לפיכך אף על פי שנתרצו הבעלי דינים בפשרה בבי"ד יכולין לחזור בהם כל זמן שלא קנו מידם, דפשרה צריכה קנין אפי' בשלשה, ואפי' התובע שמחל מתביעתו ע"י הפשרה יכול לחזור⁴⁰, ואף דמחילה אין צריך קנין משום דהזוכה מוחזק בו היינו היכי שמרצונו מחיל אבל הכא יכול לומר הפשרנים הפצירו כי ושללא מרצונו מחלתי.

ואפי' אחר שאמרו להם הפשרה שתקו ולא ערערו ואפי' שאלום הפשרנים ובקשום למחול סך פלוני והבעלי דין אמרו הן, מ"מ יכול לחזור, כיון שמחל רק להפצרת הפשרנים ולא רצה לעבור על דבריהם כיון שכבר קבלום עליו.

אבל אם מעצמו אמר אחר הפשרה שמוחל לו סך ההוא הוי מחילה ואין צריך קנין⁴¹.

ודוקא כשלא היו הפשרנים בי"ד גמור, אבל אם מתחילה באו לפנייהם בתורת בי"ד גמור ואח"כ עשו פשרה ונתרצו בפירוש אז יש לפסוק שמועיל צד המוחל בלי קנין, שבבי"ד אינו יכול לומר משטה הייתי בכם והוי מחילה מעליא.

היה מודה ודן בהיפך ממה שפסק, ה"ז כטועה בדבר משנה, ואם גם לאחר ששמע הסברא הולק, ולרוב הדיינים נראה שלא כדבריו, הוי כטעות בשקול הדעת.

³⁸ שו"ע שם

³⁹ שו"ע ונו"כ חו"מ יב ז

⁴⁰ נתיה"מ שם ט מאו"ת

⁴¹ סמ"ע שם טו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ופשרה שעשו הבעלי דינים מעצמם אין המוחל צריך קנין. ואם אמר אתם עידי אף הנתבע אין צריך קנין.

אם קנו מידם אין יכולין לחזור בהם אפילו ביחיד שעשה הפשרה, וי"א דוקא בשנים. ולדינא ביחיד מהני אי אין יכול לכפור כגון שיש עוד ע"א שם כשהיחיד עושה הפשרה, אבל אם אין שם אלא הוא מתוך שהבע"ד יכול לכפור בו יכול נמי לומר משטה הייתי כך,

ואם כבר נעשה קנין בשנים על הפשרה בחד או יכול הפשרן לעשות ביחידי, ובשנים אם כפר נאמנים הפשרנים.

ובשעת הקנין⁴² צריך לפרש שמות הפשרנים ואז יפשרו על כרחם של בע"ד. וכן כשבאו לדין וקבלו קנין על הפשרה יכולים לפשר בעל כרחם, דכיון שבאו לפניהם ודאי דעתם שהם יפשרו אף שלא פירשו שמותיהם,

וקנין לאו דוקא⁴³ אלא ה"ה אם נתן שטר עליו או אחד משאר דרכי הקנאה, ואפי' קודם שנעשה הפשרה⁴⁴ ואין הסך ידוע אפ"ה יכול לכתוב שטר רק שצריך לקצוב סך ויכתוב הריני מתחייב לך עפ"י הפשרנים עד סך פלוני שאל"כ י"ל לסך כזה לא הייתי מתחייב והוי אסמכתא⁴⁵.

אם עשו תקיעת כף, כופין אותו לקיים התקיעת כף, אבל כשמת יכולין היורשים לבטל⁴⁶. והדיינים נאמנים שעשו קנין⁴⁷.

ואם בלא שטר אמר אתם עידי שאני מתחייב עד סך פלוני אם יחייבוני הפשרנים לא מהני דכל שאין ההודאה ברורה לא מהני אתם עידי, אבל אם לאחר הפשרה אמר אתם עידי שסך זה אני מתחייב מהני דהוי הודאה ברורה.

י"א⁴⁸ כשמקבל קנין על הפשרה צריך להקנות לו החפץ שלא יהא קנין דברים⁴⁹.

⁴² נתיח"מ שם י ומאזנים למשפט שם

⁴³ רמ"א שם

⁴⁴ סמ"ע יח

⁴⁵ מאזנים למשפט שם

⁴⁶ אור"ת אורים סק"י

⁴⁷ דלא כתשובת מהר"א ששון. [סי' ע"א אור"ת אורים סק"א].

⁴⁸ רמ"א שם

⁴⁹ פירוש אם היה הטענה על הפצים צריך להקנות לו אותן הפצים שיחייבוהו דאם יעשה קנין סודר סתם לקיים הפשרה על מה יחול הקנין הא הוי קנין דברים, ודוקא הפצים אבל מעות שאין נקנה בקנין סודר דאין מטבע נעשה חליפין יאמר בלשון חיוב שמשמעבד לתת לו כפי הפשרה, ודוקא מצד הנתבע דהוי קנין אתן משה צריך להקנות החפצים, אבל בתובע אם קנה למחול מהני, רק שלא יאמר לשון עתיד אמחול דמה שיעשה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

דף ו:

ה. נגמר הדין אי אתה רשאי לבצוע

להלן יתבאר שמצוה⁵⁰ לדיין להתחיל להם לבעלי דינים בפשרה, שיאמר לבעלי דינים במה אתם רוצים יותר בפשרה או בדין אולם כל זאת קודם גמר הדין, אבל לאחר גמר דין שכבר אמרו פלוני אתה זכאי פלוני אתה חייב⁵¹, אין הדיין יכול לעשות פשרה. ואם אחר כך עשו פשרה בקנין אז הפשרה בטיל⁵² דהוי כטועה בדבר משנה⁵³. וי"א⁵³ שאם כבר דקדקו בדין היטב ולא מיחסר אלא איש פלוני אתה חייב, כיון דנתברר כל כך אין להטעותו לעשות פשרה שאלמלא היה יודע שנתברר דינו לזכות לא היה מתרצה לפשרה בשום ענין.

לפיכך אסור שיאמר להם לאחר גמר הדין ירא אנוכי שמא טעיתי ודיינים אחרים יהפכו את דיני, וטוב שתתפשרו.

ואפי' יאמר סתם להזכאי ראוי לך ליתן כך וכך ג"כ אסור שיחשוב הבע"ד שנטית הדין הוא כך ונמצא שיהיה מחילה בטעות.

לאחר זמן הוי קנין דברים רק יאמר הרני מוחל מעתה כפי שיאמרו הפשרנים, אבל בנתבע אפי' אומר לשון הוה מ"מ הנתינה לא תהי רק לאחר הפשרה והוי קנין אתן. וכן אם קנה שיעשה לו שטר מחילה הוי קנין דברים⁵⁰ שו"ע ונו"כ הו"מ יב ב

⁵¹ מדברי התוספות פרק מרובה ריש דף ס"ט [ע"א ד"ה חייב] ופרק שנים אוהזין ריש דף י"ז [ע"א ד"ה חייב] מבואר להדיא דמיד שאמר איש פלוני אתה חייב לו, אף על פי שלא אמר צא תן לו הוי גמר דין, וכן נראה להדיא מדברי הנ"י [ב"ק כ"ז ע"א מדפי הרי"ף] בשם המפרשים. אכן בסמ"ג עשין (ק"ה) [ק"ו] דף קפ"ט ריש ע"ג מבואר להדיא שאין זה גמר דין עד שיאמר צא תן לו, ע"ש. ש"ך ה שם

⁵² ה"י רע"א שם

⁵³ כתב הש"ך [סק"ד] וז"ל, והב"ח כתב דיש להחמיר כהתוס' [בסנהדרין דף ו' ע"ב שכתבו כגון שכבר דקדקו בדין היטב וכמו גמרו את הדין, דלא מיחסר אלא איש פלוני אתה חייב, דכיון דנתברר כ"כ אין להטעותו כו', ועיין במהרש"א שם], ולא נהירא דהא מצוה לבצוע, וכן נראה עיקר ברוב הפוסקים, עכ"ל. ובספר ברכי יוסף [אות ו'] כתב עליו וז"ל, מ"ש הש"ך דהא מצוה לבצוע, קצת קשה, דהא לדעת התוס' כל שהדין ברור להם כל הצורך אינו רשאי לבצוע ואיסורא איכא כו'. ואנן מסתברא לן כהרב ב"ח, שהרי ר"י ורשב"א ואור זרוע והאגודה ורבינו יונה והר"ן והגמ"י שבעה רועים, כולו סברי דכל שהדין ברור להם ואין מחסור אלא לומר איש פלוני כו' אסור לבצוע, ונכון להחמיר כמ"ש הב"ח, עכ"ל. גם בפרישה אות ג' כתב דכן פסק מורו רש"ל, ע"ש. פ"ת שם ד

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

אבל אם אומר לו בפירוש מן הדין אתה זכאי בלי ספק אך מצד ועשית הישר וטוב ראוי לך לוותר סך פלוני ומודיעים להם טיב הפשרה ומפייסים אותם עד שהם מתרצים למחול אחד לחבירו או לתת אחד לחבירו דבר ידוע⁵⁴, בזה מצוה עושה, ומעמידם על השלום והיושר והיינו כשיש צד עשיית ישר וטוב.

וכל זה בדין עצמו אבל אחר שאינו דיין רשאי לעשות פשרה ביניהם שלא במקום הקבוע למשפט, כי באיש אחר לא יטעה שהוא מן הדין, אבל אם יעשה האחר כן במקום הקבוע למשפט יחשוב הבע"ד שעשאו בדעת הדיין⁵⁵ מפני שנטיית הדין כן הוא. ואם חייב⁵⁶ בי"ד שבועה לאחד מהם רשאי הבי"ד לעשות פשרה ביניהם כדי לפטר מעונש שבועה.

ו. הרי שגזל סאה של חטים וטחנה ואפאה והפריש ממנה חלה כיצד מברך אין זה מברך אלא מנאץ ועל זה נאמר ובוצע ברך נאץ ה'

כבר התבאר במסכת ב"ק דף צד. שהאוכל דבר איסור⁵⁷, אפילו אין איסורו בעצם⁵⁸ אלא משום שהוא אסור על עצמו⁵⁹, אף על פי שאינו אסור אלא מדרבנן⁶⁰ אין מזמנין עליו ואין מברכין עליו ואין עונים אמן על ברכתו⁶¹, לא

⁵⁴ כתב בשלטי גבורים פ"ק דסנהדרין סוף דף ע"ד [א' ע"ב מדפי הרי"ף אות א'] וז"ל, נראה בעיני שאין כל הדברים הללו אמורים אלא כשדיינים רוצים להטיל פשרה כפי הנראה בעיניהם שלא מדעת הבעלי דינים, אבל אם הם מודיעים להם טיב הפשרה ומפייסים אותם עד שהם מתרצים למחול אחד לחבירו או לתת אחד לחבירו דבר ידוע, אפילו אחר גמר דין ראוי לעשות כן, ובלבד שלא יהא שום צד הכרח בדבר אלא פיוסם ופיתויים, וזו היא מצוה גדולה והבאת שלום שבין אדם לחבירו, ע"כ: ש"ך שם ו

⁵⁵ כי מה שנעשה לפני הדיין הוה כאילו הוא עשאו בדעת הדיין ובהסכמתו. סמ"ע שם יא

⁵⁶ שו"ע ונו"כ שם

⁵⁷ שו"ע ונו"כ או"ח קצו א

⁵⁸ ועיין בהג' רעק"א על גליון השו"ע, ובשו"ת חת"ס יו"ד סי' ק"ז ובערוה"ש סעי' א' שמאכלים האסורים באיסור קל וכגון חלב עכו"ם ובישולי עכו"ם או פת הנילוש בחלב או בשומן ואין עליו היכר שאסור. אם אכלם מברך תחילה וסוף, והאוכלם מצרפין אותו לזימון. אולם בפמ"ג סי' קס"ח א"א סקט"ז כותב בפשימות שאין מברכין ברכה ראשונה ואחרונה על פת הנילוש בחלב או בשומן ואפילו אכל כדי שביעה. וע"ע שד"ח אס"ד מע' ז' סק"ג במי שביטל לכתחילה איסור בשישים שקנסוהו רבנן שלא לאכול אותו מאכל (יו"ד סי' צ"ט סעי' ה') אם עבר ואכל אין מברכין ואין מזמנים עליו, אמנם בכה"ח סק"ז מסיק שאם יהרהר בתשובה על חטאו יברך ברכה אחרונה על מה שאכל כדי שלא יהא כמוסיף על חטאו.

⁵⁹ מ"ב שם א

⁶⁰ ובספק איסור דרבנן מברך. כה"ח סק"ה.

⁶¹ מ"ב ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

בתחלה משום (תהלים י פסוק ג) ובצע ברח נאין ה'62, ולא בסוף, שאין עבירה מצוה כלומר מצוה הבאה על ידי עבירה אינה מצוה63, ואפילו אם אבל כדי שביעה64, ואסמכוה גם כן אקרא דכתיב (ויקרא כז פסוק לד) אלה המצוות65 אם עשייתן כמצותן הרי הן מצות, ואם לאו אינם מצות. והוא הדין לשאר איסורין שרוצה ליהנות מהם ולברך עליהם.

ואם אכל בשוגג ונזכר אחר אכילתו י"א66 שבזה יוכל לברך בסוף ש לא שייך נאון, אלא שלענין זימון אפילו בשוגג אין לזמן ע"ז67, שאכילת איסור לא חשיבא קביעות.

אם גנב או גזל חטים וטחנן ואפאן, י"א68 שלמרות שקנאן בשינוי והרי הם שלו, אלא שחייב לשלם לו דמים עבורם, מ"מ אסור לברך ע"ז בין ברכה ראשונה ובין בהמ"ז69, שלענין ברכה שיש בה הזכרת השם המור יותר, ותמיד הוא בכלל נאון. וי"א70 שהואיל וקנה יכול לברך ודעת המ"א דלענין

62 כלומר הגזול דבר ורוצה לברך עליו כשירצה ליהנות ממנו אין זה מברך אלא מנאין ה' לפיכך לא יברך. והוא הדין כל ברכות אחרונות מצוה הנה, ואם היו מברכין אותם על האיסור הוה להו מצות הבאות על ידי אכילת איסור שהיא עבירה.

64 מ"ב ד

65 ודקדקו בירושלמי חלה פ"א ה"ה אלה המצות למה לי כבר אנו רואין שהם המצות.

66 דעת הט"ז ועוד כמה אחרונים

67 ט"ז לכולי עלמא, והיינו בין שאכל לבדו או שכולם אכלו בשוגג דבר זה כאחת, לא חשיבא קביעותם קביעות. שעה"צ שם ה

68 בית יוסף, וכן משמע בהרא"ש לדעת הרמב"ם [דאי לאו הכי לא מקשה עליה הרא"ש בפרק ג' שאכלו סימן ב' מההיא דהגזול סאה חטים טחנה וכו', עיין שם], וכן משמע ברש"י מ"ז דיבור המתחיל הא לא הוי דאפילו על ידי שינוי אין לברך. שעה"צ שם ו

69 וכסתימת השולחן ערוך בסימן תרמ"ט סעיף א, ורמזו רמ"א בסימן י"א ובסימן תנ"ד, עיין שם

70 מגן אברהם בשם הרב המגיד. ובאמת לא נזכר שם בפירוש אלא דיצא ידי מצות מצה, אלא דסבירא לה להמגן אברהם דהרב המגיד גם אברכה קאי, מדהרמב"ם שם תלה זה בזה, ואינו מוכרח כל כך דסבירא לה להרב המגיד בזה כוותיה, וגם אפשר דהרמב"ם גופא לא קאי אגזל, וכמו שכתבו איוה אחרונים. אכן ברבנו מנוח נזכר בהדיא קולא זו אף לענין ברכה, וכמו שכתב במאמר מרדכי. שעה"צ שם ח

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

בהמ"ז אם אכל כדי שביעה יש להורות בזה שיברך בהמ"ז שהוא דאורייתא⁷¹, ויש להחמיר ולברך⁷².

אכל מאכלים המסכנים חיוו של אדם⁷³, או את חיוו שלו כגון אלרגי מאד לאותו מאכל, דינו כאוכל דבר איסור שאין מברך עליו אך אם אינו מסכן חיים, למרות שפוגע בבריאות⁷⁴, הרי זה מברך עליו.

אבל מאכל היתר בזמן האסור באכילה או באופן האסור באכילה⁷⁵, כגון האוכל ביום תענית ציבור, האוכל לפני תפלת שחרית וערבית, לפני קידוש והבדלה, לפני קיום מצוה זמנית האוכל ללא נטילת ידיים, או בסוכות חוץ לסוכה, בכל אלו אף על פי שחטא, מ"מ מברך על המאכל לפניו ולאחריה.

אולם האוכל ביום תענית ציבור אינו מצטרף לזימון אפילו אכל בשוגג⁷⁶, ויש אומרים⁷⁷ שגם בשאר איסורים התלויים בזמן אם אכל במזיד ובשאת נפש אין מצרפין אותו לזימון. ובכל ענין נכון שיתקן עצמו, ויאכל עוד שיעור כזית באופן המותר ואח"כ יברך ברכה אחרונה וגם יהיה ניתן לצרף אותו לזימון לכו"ע.

ז. מצוה לבצוע שנאמר אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם

... איזהו משפט שיש בו שלום הוי אומר זה ביצוע

⁷¹ ומה שלא העתקתי מה שכתב המגן אברהם לענין גזל לחם, הדא, דהמגן אברהם גופא מסתפקא לה בזה, ועוד, ממה שכתב המגיד משנה דמסוף דברי הירושלמי אין נראה כן, משמע דלענין לצאת בודאי אינו יוצא אף שכבר אכלה, ואם כן ממילא אין לברך על זה אף בסוף, לפי מה שמניח הרמב"ם הכלל דתלוי זה בזה. ומלבד זה, עיקר דינו של המגן אברהם שהניח היסוד דמפני שהוא דאורייתא יש להחמיר לברך בשינוי, גם כן רפיא מאד, דכיון שיש בזה חשש נאווין גם כן אין שייך יפוי מפני שהוא דאורייתא, ודומיא דמאי דאמרינן ברכות כ"ב היכא שתפלתו תועבה ופסקו הפוסקים שצריך לחזור ולהתפלל, והטעם, דכיון שהוא תועבה כאילו לא התפלל כלל, והכי נמי בעניננו, כיון דהמחמירין סוברין דברכתו נאווין הוא גם כן אם כן אפילו דאורייתא היא אין כדאי לברך. שעה"צ שם ט

⁷² מ"ב שם ד

⁷³ שו"ת מהר"ם שייק או"ח סי' ר"ם

⁷⁴ וע"ע שדי חמד אס"ד מערכת ברכות סי' א' אות ל"ג, ומסתבר דה"ה האוכל מאכלים שמוזקים עקב רוח רעה שבהם כגון שום ובצל וביצה קלופים ומשקין מגולים, ומאכלים שהיו תחת המטה וכיוצ"ב

⁷⁵ מטה אפרים סי' תר"ב סעי' כ"ד. דעת תורה סי' רע"א סעי' ה', וע"ע שו"ת אג"מ ח"ד סי' ס"ט. בשו"ת אבני נזר או"ח סי' ל"ז, לקח טוב למהר"י ענגיל סי' י"א, פסקי תשובה סי' ל"ח, מנחת שלמה סי' י"ח אות ח'.

⁷⁶ מטה אפרים שם ועיינן שו"ת משנה הלכות ח"ז סי' כ"ז, שו"ת רבבות אפרים ח"ז סי' ע"ז, וכ"ה עפ"י הגרע"א על גליון השו"ע הכא עפ"י הרמב"ם דהאוכל דמאי מברכין עליו דאי בעי מפקיר לנכסיה וחזי ליה, ה"ה לענין אכילה לפני קידוש והבדלה ולפני מצוה ובלא נט"י וברכה וכו' דאי מקדש או מבדיל או מברך ואכיל ליה, וכן בסוכות אי בעי נכנס לסוכה ואוכל, ושאני מאכילה ביום תענית ציבור דהזמן אסור וכ"ש חמין בפסח.

⁷⁷ שו"ת אג"מ ח"ד סי' ס"ט.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

מצוה לדיין להתחיל להם לבעלי דינים בפשרה שיאמר⁷⁸ לבעלי דינים בתחלה הדין אתם רוצים או הפשרה י"א⁷⁹ שאפילו אם שמע דבריהם ויודע להיכן הדין נוטה, כל זמן שלא גמר הדין לומר פלוני אתה זכאי פלוני אתה חייב, יכול להתחיל בפשרה ואין בזה משום משגה עור שמטעה את הזכאי לפתותו בפשרה, כיון שבזה מרבה את השלום, שנאמר (זכריה ח פסוק טו) אָמַת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם אֱמֶת וּמִשְׁפַּט שְׁלוֹם שְׁפָטוּ בְּשַׁעְרֵיכֶם. וי"א⁸⁰ שאם כבר דקדקו בדין היטב ולא מיחסר אלא איש פלוני אתה חייב, כיון דנתברר כל כך אין להטעותו לעשות פשרה שאלמלא היה יודע שנתברר דינו לזכות לא היה מתרצה לפשרה בשום ענין

י"א⁸¹ שצריך להסביר להם טיב הפשרה שבפשרה נוח להם ולדבר על לבם אולי יסכימו על הפשרה, וי"א⁸² שיהיו שקולים אצל הדיין ואין אחד עדיף מחבירו, ולכך אין לרדוף כל כך אחר פשרה, רק בשאלה הדין אתם רוצים או הפשרה יפתח, ויש שהכריעו⁸³ שבתחלה עד שלא שמע דבריהם שיכול להיות שיהיה שיש עול בפשרה ע"כ יהיו שניהם שקולים. רק שיפתח בשאלה ואחר שמעו דבריהם ויראה הדיין שיש צד זכות לזה שמתחייב מפאת הישר וטוב אז יתאמץ בפשרה⁸⁴.

⁷⁸ שו"ע חו"מ ונו"כ יב ב

⁷⁹ לבוש וש"ך ד מאזנים למשפט שם

⁸⁰ דעת הב"ח להחמיר כהתוס' וברכי יוסף [אות ו'] וגם בפרישה אות ג' כתב דכן פסק מורו רש"ל, ע"ש. פ"ת

שם ד

⁸¹ דעת הסמ"ע ו וכ"כ בנתיחה"מ ג

⁸² דעת הט"ז וכן הכריע באורים ד

⁸³ מאזנים למשפט שם

⁸⁴ שבזמן שיש צד עשיית הישר וטוב נגד הדין תורה מצוה רבה לרדוף אחר פשרה וע"ז אמרו לא חרבה ירושלים אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא הלכו לפניו מן השורה, אבל כשאין שום צד לזכות המתחייב אף לפניו משורת הדין או יש עול בפשרה שנוזק לזה חנם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ואם רוצים בפשרה עושים ביניהם פשרה⁸⁵, וכשם שמוזהר שלא להטות הדין כן מוזהר שלא להטות הפשרה לאחד יותר מחבירו⁸⁶.

וכל בי"ד שעושה פשרה תמיד קרוב לדין הרי זה משובח. וכבר התבאר שזהו רק קודם גמר דין אף על פי ששמע דבריהם ויודע להיכן הדין נוטה.

אין בית דין יכול לכיף ליכנס לפניו משורת הדין אף על פי שנראה להם שהוא מן הראוי אפי' בכפיית דברים ויש חולקין, ויש שכתבו⁸⁷ ש"ח יש להורות⁸⁸ לעשות לפניו מן השורה⁸⁹ כדכתיב (משלי ב פסוק כ) לְמַעַן תִּלְךָ בְּדֶרֶךְ טוֹבִים וְכֵן לְמִי שְׁמַתְהֶלֶךְ בְּדֶרֶךְ יֵשֶׁר כְּמוֹ ת"ח.

ח. שנים שבאו לדין אחד רך ואחד קשה עד ... ואין אתה יודע להיכן דין נוטה אתה רשאי לומר להם אין אני נזקק לכם ... משתשמע דבריהם ואתה יודע להיכן הדין נוטה אי אתה יכול לומר להן איני נזקק לכם שנאמר לא תגזרו מפני איש

שנים שבאו לפניך⁹⁰ לדין אחד רך ואחד קשה, שהוא תקיף ואלים ואינו שומע לקול מוריו⁹¹ עד שלא תשמע את דבריהם או משתשמע את דבריהם

⁸⁵ פשרנים שאינם דינים ופישרו ע"י שסברו שיש ממש בהטענה ואח"כ שמעו מדיינים שהטענה בטילה כנראה דהו"ל פשרה בטעות שגם דלא נהתו בעלי דינים לשאול ביניהם דין תוה"ק מ"מ סברת הפשרנים היתה ע"י טעות וכיון שהוסכמו על הפשר רק ע"י סברתם בטעות י"ל דהו"ל פשרה שבטעות כיון שאסור להטות הפשרה ואולי כיון שסמכו הצדדים את עצמם על סברת הפשרנים בלא יודעים ההלכות רק כפי שיקול דעתן יפשו ע"י זה הפשרה קיימת ואולי כיון שהפשרנים מתחרטים על שלא שאלו ההלכה ואלו שאלו וידעו לא פשרו כן אולי לא שייך ע"י זה הכרע מצד הסכמת הצדדים. ואולי שייך בזה החילוקים שבין טועה בדבר משנה לבין טועה בשיקול הדעת שכיון שמעותם לא ה' במה שהלכה קבוע בבירור נגדם אין טעות כן גורם ביטול להפשר. כסף הקדשים שם

⁸⁶ שנאמר [דברים ט"ז כ'] צדק צדק תרדוף, אחד לדין ואחד לפשרה. סמ"ע ז. וכשם שבהטיית דין אם טועה בדין חוזר ה"נ בהטיית פשרה אם טוע' בפשרה חוזר כנה"ג בשם מהרי"ט ח"מ סי' צ"ח. חי' רע"א שפ מאזנים למשפט שם

⁸⁷ בכפיית דברים לא בכפייה ממש וכן לא משמתינן ליה בשביל כך.

⁸⁸ עיין ב"מ דף פנ. גבי סבל שפשע שמדת החסידות הוא שלא לחייבו, ואף לשלם לו שכר מרהו ועיין בשו"ע הרב (הלכות שאלה ושכירות סעיף יט) ועיין ערוה"ש חו"מ ד"ש שם

⁸⁹ שו"ע ונו"כ שם א

⁹⁰ סמ"ע שם ס"ק א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ואי אתה יודע להיכן הדין נוטה אתה רשא⁹² לומר להם איני נזקק לכם שמא יתחייב הקשה ונמצא רודף אחר הדיין.

אבל משתשמע את דבריהם ותדע להיכן הדין נוטה אי אתה רשאי לומר איני נזקק לכם שנאמר (דברים א פסוק יז) לא תגורו מפני איש פי המשפט לאלהים הוא שלא תאמר איש פלוני רשע הוא שמא יהרוג את בני שמא ידליק את גדישי שמא יקצין נטיעותי, ואין בלאו זה מלקות כיון שאין בו מעשה⁹³.

במה דברים אמורים⁹⁴ דוקא בדיין שלקחוחו לדון⁹⁵, אבל אם היה ממונה להיות דיין לרבים, או מפרנסי או מנהיגי העיר, חייב להזקק להם כשבאו לפניו לדין גם קודם שידע להיכן הדין נוטה.

⁹² כיון שעיקר המשפט הוא שעת גמר הדין סמ"ע שם ס"ק ב ונתיבות שם ס"ק א אבל בפ"ז כתב דהטעם דיכול להסתלק קודם שידע להיכן הדין נוטה הוא מכיון שאין שם דיין עליו אבל אחר שידע להיכן הדין נוטה חל עליו שם דיין ועובר על לא תגורו ובאורים הקשה עליהם דהפסוק איירי בפשטות בדינים ממונים וכמש"כ דברים א זו "ואצוה את שופטיכם" ובדיינים ממונים אפי' קודם שישמעו היכן הדין נוטה חייבים לדון וא"כ א"א ללמוד מהפסוק אלא ע"כ דסברא היא דבדיין שאינו קבוע לרבים מן התורה אין להכריח אותו לדון ולהכניס עצמו לרדיפת הבע"ד אם עדיין אינו יודע היכן הדין נוטה ועיין ערוך לגר סנהדרין ו ע"ב שפירש שם בדרך אחר ועיין ירושלמי סנהדרין פ"א ה"א דנראה דפליגי אתלמודא דידן מדלא כתבה הגמ' שם חילוק של קודם שיידע היכן הדין נוטה אלא רק חילוק של "עד שלא שמע דבריהם" ומשמע שהכל תלוי בשמיעה

⁹³ רמב"ם סנהדרין פ' כב ה"א מנ"ח מצוה תטו אות ג

⁹⁴ רמב"ם שם שו"ת מהרשד"ם חו"מ סימן שעה ויו"ד סי' קל

⁹⁵ במהרשד"ם שם הביא שו"ת הרשב"א ח"ב סי' שדמ המובא בב"י חו"מ שם על אחד שאיים לבית דין שלא יטפלו בדינו אלא שיבא לעירו ויעמוד עמו לדין לפני בית דין שבעירו "אין זה מציל את הבית דין להודקק לתובע שאם הוא הפחידם לעשות עמהם שלא כדין א. שמא אין בידו כח ומפחידם בדברי הבאי. [וביאור במהרשד"ם שם שטעמו כי אפשר לומר לא אמרה תורה לא תגורו אלא היכא דלא ברי היזקא אבל היכא דבריא היזקא לא וכמו שאנו אומרים לענין ביעור חמץ דאע"ג דקי"ל שלוחי מצוה אינם נזקקין מ"מ היכא דבריא היזקא שאני וכמו שהביאו ראייה ממ"ש שמואל הנביא ע"ה לקב"ה איך הלך ושמע וגו' ועיין מה שכתבתי בהערות לקמן בשם ר' יונה בשערי תשובה ב. ועוד שאם כן יהו כל אדם עושין כן שאין לך אחד שלא יוכל להזיק ואם כן אין הגדולים נידונים לעולם והתורה אמרה לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלהים הוא ע"כ. ונראה שטעמו מפני שהיו בית דין ממונה לרבים וכל שהוא כן חייב להזקק אפילו לבעל דין קשה וכדברי הרמב"ם ז"ל עכ"ל הבי"ו וכתב עליו "ולכאורה קשה שנראה שאפילו שהבי"ד לא שמעו דברי הבעלי דינים חייבים להטפל דאי שמעו הו"ל למימר שאיים לב"ד שלא יפסקו דינו וכן ממה שכתב אין זה מציל להזקק ודאי נראה שעדיין לא נזקקו וא"כ קשה דהא אמרינן עד שלא תשמע אתה רשאי לומר איני נזקק לכם אלא שנראה דהאי דאמרינן דיש חלוק בין קודם ששמע היינו לדיין שלקחו אותו לדיין בעלמא אבל מי שהוא מומחה לרבים אין בידו לומר איני נזקק בין קודם ובין אחר מטעם דא"כ אין הגדולים נדונים וזה כדברי הרמב"ם דאמר דכשהוא ממונה חייב להזקק מכל זה נראה שדיין שקבלוהו לדין ושמע דברי הבע"ד וידע היכן הדין נוטה חייב להזקק ולומר הדין ואין לו לגור מפני איש אמנם הממונה אפילו קודם ששמע חייב להטפל

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

וי"א⁹⁶ שבבעל דין קשה כזה גם אחר שידע היכן הדין נוטה רשאי להסתלק מלדון, אלא אם כן היה ממונה לרבים כיון שיש סכנת נפשות⁹⁷ או היזק ממון בדבר, והלאו דלא תגורו לדיעה זו⁹⁸ אינו אלא באדם קשה בעל מריבה ומטריח הדיינים⁹⁹, ואם יפסקו נגדו ירדוף את הדיין להפך הדין.

ומכל מקום¹⁰⁰ נוהגין עכשיו שלא למחות בעוברי עבירה, משום שיש סכנה בדבר, שלא ימסרנו לאנסין, י"א¹⁰¹ שזה דוקא קודם שנזקק לדון¹⁰² אבל אם נזקק חייב לדון אם היה ממונה לרבים וי"א שגם אחר שנזקק לדון ואפי' ראה היכן הדין נוטה כיון שיש סכנה ממלכות הגוים מותר לסלק¹⁰³ ואפילו ממונה לרבים

אלא שעדיין יש לי לדקדק שיש הפרש בין טעם א' שכתב הרשב"א לטעם ב' שכפי טעם א' משמע דדוקא היכא דהוי שמא אין בידו כח הוא דאמרינן שחייב להטפל הא אם ודאי יש בידו כח להזיקו אז פטור ומן הטעם הב' נראה דבין יש בידו כח ודאי ובין ספק חייב הדיין הממונה להזקק להם דאל"כ נמצא אין הגדולים נדונים לעולם וכו' אלא ודאי תרי טעמי יחד הם המחייבים לדיין להזקק ואם חסר אחד מהם פטור וא"כ נפקא מינה דהיכא דבריא היוקא אינו חייב להזקק וממונה עד שלא שמע שזה לדיין בעלמא אפילו שמע וכמו שהממונה היכא דבריא היוקא יכול להסתלק דיין בעלמא הכי נמי יכול להסתלק א"כ אם יראה הדיין דבריא היוקא שודאי אם יגזור הדין כנגדו יזיקנו הבע"ד ודאי נראה דיכול להסתלק" והסיק שם דעכ"פ מחויב הדיין לעשות כל האפשר כדי להציל עשוק מיד עושקו ולהשיב אבדה לבעליה

⁹⁶ ב"ח הו"מ ריש סי' יב

⁹⁷ ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"א סי' קמג שכתב דכלל דברי הב"ח תמוהים וביאר דעת הרמב"ם שמ"מ לא נחשדו ישראל להזיק להמית נפש בשביל שמהיבו בדין

⁹⁸ ונראה דלפי הרמב"ם קודם שידע להכין נוטה הדין גם בבע"ד טרחן כשיטת רש"י שרי לאסתלוקי וכסברת התומים הנ"ל בהערה ב בדדיין שאינו קבוע לרבים מן התורה אין להכריח אותו לדון ולהכניס עצמו לרדיפת הבע"ד אם עדיין אינו יודע היכן הדין נוטה וכן משמע במהר"י ברונא סי' ריג

⁹⁹ כפירש"י סנהדרין ו ע"ב ד"ה קשה דקשה היינו בעל מריבה ומטריח הדיינים ואם יפסקו נגדו ירדפו להפך הדין ומוזה למד שם הב"ח שבמקום שיש סכנה יכול להסתלק והדיעה הראשונה היא דעת התוס' שם ד"ה ונמצא חזק רודפו וכן כתב ברבנו בחיי עה"ת שם "לא תגורו מפני איש – ואפילו הוא אלם".

¹⁰⁰ רמ"א שם סעי' א

¹⁰¹ תומים שם ס"ק ב'

¹⁰² ואפילו היה ממונה לרבים כאן בחשש מסירה אינו חייב לזקק שם

¹⁰³ דלא תגורו נאמר רק כשיש סכנה מבר ישראל אפילו הוא רשע אבל לא לבני הגלות שיש סכנה ממלכות ע"י מסירות דברי היוקא וכבר למדנו וחי בהם ולא שימות בהם ב"ח שם ועיי"ש שכתב חילוק אחר בין דין בין אדם לחבירו לבין אדם למקום

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת סנהדרין

ואם היו שניהם קשים¹⁰⁴, צריך לזקק להם¹⁰⁵ גם קודם שידע היכן הדין נוטה וי"א¹⁰⁶ שזה דוקא באדם שאין חשש שמא יהרגנו אבל אם יש חשש סכנת נפשות או היזק ממון¹⁰⁷ גם בשניהם קשים אינו חייב להזקק להם

ואם היו שני בעלי הדין רכים צריך לזקק להם אף קודם שיידע היכן הדין נוטה¹⁰⁸.
ואם היה אדם אלים שמוחזק למועד להרוג ודאי שיכול להסתלק גם אחר שראה נטיית הדין שאין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש¹⁰⁹.

ואפי' אינו דייין מובהק אלא קיבלוהו עליו בעלי הדינים משראה היכן הדין נוטה אינו רשאי לומר איני נזקק לכם¹¹⁰.

אבל אם קרוב הוא או פסול הוא לדון אע"ג שקיבלוהו בעלי הדין וכן אשה שקיבלוהו בעלי הדין, יכולים לסלק עצמם אף לאחר שיודעים היאך הדין נוטה, כיון שאינם

¹⁰⁴ ב"י ורמ"א שם

¹⁰⁵ כיון שאם ירדפנו האחד יעמוד השני נגדו סמ"ע שם ג' וכך פירש בחידושי הר"ן סנהדרין ו ע"ב ד"ה את הדין את דברי רש"י שם "שמא יתחייב חזק ונמצא רודפו. ה"ג רש"י ז"ל כלומר והבעל דין החזק ירדוף הדין והכא משמע דאדיין אזהיר רחמנא לא תגורו מפני איש ומשום הכי נקט אחד חזק ואחד רך שאם היו שניהם חזקים אם יתקפו האחד האחר מסייע לדיין אבל רך אינו יכול לסייע לדיין ונמצא חזק רודפו לדיין",

¹⁰⁶ ב"ח שם ובהגהת הש"ך ס"ק ב וזה גם לדיעה הראשונה וכמו שפירש שם הב"ח דאחר שיודע היכן נוטה הדין חייב לזקק אפילו באיש אלים אבל קודם שיודע אינו חייב אפילו היו שניהם אלימים שיש לחשוש שמא יפגע בו המתחייב קודם שיעמוד השני נגדו אבל אם אינו איש אלים א"כ גם אם ירצה להמריח הדיין להפך הדין יעמוד השני נגדו

¹⁰⁷ אבל בשו"ת שבות יעקב שם כתב שבשביל היזק ממון אין לו לדיין להסתלק מן הדין ולהעביר על מצות לא תעשה דלא תגורו ככל ל"ת שאסור להסתלק מצד נזק ממון וכמש"כ הרמ"א או"ח סי' תרנו והב"ח אפשר דס"ל כמש"כ ר' יונה בשערי תשובה שער שלישי סי' לג' לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא (דברים א, יז). הוזהרנו בזה להאמין שלא יקרנו נזק מצד משפט הצדק כאשר לא נכיר בו פנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ח:): שלוחי מצוה אינם נזוקים לא בהליכתם ולא בחזירתם. וזהו פרוש "כי המשפט לאלקים הוא" שלא יבואכם נזק בסבתו: וא"כ במקום דמצוי ההיזק אפילו היזק ממון לא נאמר לאו זה וכעין שכתב המהרשד"ם הנ"ל

¹⁰⁸ שו"ת מהרשד"ם יו"ד סי' קל

¹⁰⁹ שו"ת שבות יעקב ח"א סי' קמג

¹¹⁰ מנ"ח שם אות א

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

מחוייבים כלל¹¹¹. ועב"פ נראה שאינם רשאים להטות את הדין מפני יראתם מהבעל דין או מחמת כבודו¹¹²

י"א¹¹³ ששלשה שישבו לדין ואחד מהם רוצה להסתלק אינו רשאי אלא קודם שידע להיכן הדין נוטה¹¹⁴. וי"א¹¹⁵ דיכול להסתלק גם אחר שיידע להיכן הדין נוטה.

ואם רוצה להסתלק¹¹⁶ מחמת שרואה שייצא שלא כדין מחמת שהדיינים שאיתו אינם בקיאים, וע"י שיסתלק יוסיפו דיינים אחרים וייצא הדין לאמיתו מותר לכו"ע להסתלק ע"י שיאמר איני יודע, אבל בדיינים בקיאים אינו יכול להסתלק.

גם בני נח¹¹⁷ מצווים על זה שלא יגורו, דהם מצווים לדון כמו בישראל¹¹⁸. וגם אם ישראל הוא דיין על בני נח גם כן מצווה בזה,

אם הטוה הדין מיראתו, עבר על לאו זה, מלבד שעבר על לאו דלא תטה משפט¹¹⁹.

ט. מניין לתלמיד שיושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר מניין שלא ישתוק שנאמר לא תגורו מפני איש

¹¹¹ וצ"ע דבמצוה עד אות א כתב "דלאויין אלו של דיני ממונות נוהגים אף בנשים ופסולים, בקבלו עליהם, ומוזהרים הדיינים על לאו זה וכיוצא בו", וכן במצוה עט אות ב כתב "ונראה לענ"ד, דלאו זה נוהג בכל הפסולים ובנשים אם בעלי הדין קיבלו עליהם באופן המועיל בנשים ופסולים לדון לפניהם דין תורה, מצווים על לאו זה שלא לשמוע" וכו' ומ"ש הכא אמנם אפשר דהכא כתב לפי דעת הספר החינוך מצוה ע"ט דס"ל באמת שאין נוהג בנשים ואשר אפילו בקבלו עליהם והתם כתב לדעת עצמו וצ"ע

¹¹² דאע"ג שאינם דיינים וא"כ לא שייך אפילו הלאו של לא תטה עכ"פ אינם גרועים מתלמיד היושב לפני רבו לקמן שאם רואה זכות לבע"ד ורבו מחייב אינו רשאי לשתוק מפני כבוד רבו וכ"ש כאן שהם עצמם משין הדין ב"י שם

¹¹⁴ ונחלקו בפירוש דברי הגהות אשרי פ"ק דסנהדרין אות ו' וז"ל "וג' שישבו לדין וסילק האחד את עצמו קודם שידע היכן הדין נוטה אין השנים יכולין לגמור הדין דלא עדיף משנים מזכין או מחייבין ואחד אומר איני יודע דיוסיפו הדיינים דכיון דמעיקרא אדעתא דתלתא יתבי" שהב"י למד שמוזה שכתב "וסילק האחד את עצמו קודם שידע" משמע דלאחר מכן איהו יכול להסתלק והדרכי משה למד דכונתו לחדש שאין השנים יכולין לגמור הדין אם נסתלק הג' כיון שהתחילו בשלשה אבל אם ידעו תחילה להיכן הדין נוטה אפשר שמותר לגמור הדין בשנים אבל לענין אם מותר או אסור להסתלק לא איירי כלל ויכול באמת לסלק עצמו ועיי"ש

בהנהג' דרישה ופרישה וב"ח

¹¹⁵ דרכי משה שם ס"ק א'

¹¹⁶ פתחי תשובה שם ס"ק א

¹¹⁷ מנ"ח שם אות ב

¹¹⁸ דהוא בכלל הדיינים לדברי הרמב"ן [בראשית לד, יג] שם אמנם צע"ג דברמב"ן שם כתב נראה מכאן שרשאי הגוי לאמר לבעלי הדין איני נזקק לכם, כי תוספת היא בישראל לא תגורו מפני איש (דברים א יז), אל תכנים דבריך מפני איש (סנהדרין ו ב), וכל שכן שלא יהרג כשלא יעשה עצמו קצין שומר ומושל לשפוט את אדונו:

¹¹⁹ [ל"ת רעה] חינוך תמו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

תלמיד שהיה¹²⁰ יושב לפני רבו וראה זכות לעני וחובה לעשיר¹²¹ והרב רוצה לחייב העני חייב ללמד עליו זכות, ואם שתק הרי זה עובר משום לא תגורו מפני איש ועל זה נאמר (שמות כג פסוק ז) מְדַבֵּר שֶׁקֶר תִּרְחֹק¹²². י"א¹²³ דלאו דוקא עני או עשיר אלא ה"ה בשניהם עניים או שניהם עשירים או אפילו רואה זכות לעשיר וחובה לעני והרב רוצה לחייבו ולזכות העני, לא ישתוק. וי"א¹²⁴ שאם רואה זכות לעשיר וחובה לעני יכול לשתוק.

**י. ויהו עדים יודעים את מי הז מעידין ולפני מי הז מעידין
ומי עתיד ליפרע מהז שנאמר ועמדו שני האנשים אשר
להם הריב לפני ה' ויהו הדיינין יודעין את מי הז דנין**

¹²⁰ רמב"ם שם ה"ב

¹²¹ במ"ז הו"מ סי' ט סעי' ז כתב שנקט עשיר על דרך שפירש"י בפסוק שם בד"ה כקמון "שלא תאמר היאך אני פוגם בכבודו של עשיר זה בשביל דינר אזכנו עכשיו וכשיצא לחוץ אומר אני לו תן לו שאתה חייב לו" ואפשר שזהו כוונת התרגום יונתן בו עזיאל שם "ולא תדחלון מן קדם עתיר ושולמן" דהיינו שלא תגורו מפני כבודו ויראתו של העשיר וכע"ז בחידושי אנדות למהרש"א שבועות לא ע"א ועיין בהעמק דבר עה"ת שם דפירש נמי פשטיה דקרא הכי וז"ל "ולפי הפשט לא תאגורו המשפט מלשמוע המענות ולחקור הדין. מפני איש שבא איש נכבד לידך ונדרש לקבל פניו ולהתרועע עמו: כי המשפט לאלהים הוא. וכבודו יתברך גדול מכבוד האישי".

¹²² בשו"ע שם לא נקט אלא מדבר שקר תרחק ועיין בתומים שם ס"ק ג שפירש דאם יודע שנעשה עול לעני ושותק מפני כבוד רבו או כבוד העשיר ודאי שהוא בכלל לא תגורו אבל אם חושב התלמיד שע"פ דין יש לפטור העני אבל ברור דאמת עם העשיר "דאיך יתבע העשיר משופע בנכסיו לרש אין כל, ולעומת זה רגיל העני לכפור כי למלא נפשו כי ירעב, ואם בן יחשוב אשתוק [א"ה וא"כ אינו מחמת יראתו מהעשיר אלא מצד סברתו דמסתמא האמת איתו] ולכך נאמר מדבר שקר תרחק כי אין אמת כאמיתה של תורה כי שוא מחשבות בני אדם ויש עשיר מכחש חומס ויש עני מדקדק בשוה פרוטה מבלי לעשוק חבירו".

¹²³ בסמ"ע סק"יח וז"ל "ה"ה כששניהם עניים או עשירים, וכתב מור"ש ז"ל דלרבותא נקט זכות לעני כו' דאף על גב דאיכא כבוד רבו וכבוד העשיר, עכ"ל ולפ"ז לא תגורו הכונה שלא ירא מכבוד רבו שהרי אם שני בעלי הדינים שוים אין ממי לירא וכ"ש אם המתחייב הוא העני

¹²⁴ מ"ז שם בשם המהר"ל מפראג ואינו עובר משום ודל לא תהדר בריבו (ל"ת רעז ברמב"ם) דדל לא תהדר בריבו משמע להדרו נגד העשיר אסור כשהוא דיין אבל כשאינו דיין רק יושב לפני רבו יכול לשתוק ולא יפסיד לעני בדיבורו, אמנם ע"ע אמאי אין שייך כאן לא תגורו מפני איש מצד מורא רבו דהיינו שלא ירא מפני רבו אלא יגיד דין האמת ואפשר כיון שיוצא ע"י כך זכות לעני א"כ צריך לרחם עליו בדין ומטעם זה יכול לשתוק כיון שאינו מחמת מורא רבו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

ולפני מי הן דנין ומי עתיד ליפרע מהן שנאמר אלהים נצב בעדת אל

צריכין הדיינין¹²⁵ לישב באימה וביראה מפני כבוד השכינה ששרויה ביניהם, נאמר (תהלים פב פסוק א) אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט¹²⁶, בעטיפה כדי שלא יפנו ראשן אנה ואנה ובכבוד ראש מאימת השכינה. ובימינו לא נהגו בעטיפה¹²⁷.

ואסור להקל ראש ולישב לספר דבר בטל בבי"ד, כדי שלא יסיה דעתו מן הדין, רק ידבר בדברי תורה וחכמה¹²⁸, ויראה הדיין כאלו חרב מונחת על צוארו¹²⁹ שאם ינטה מעט מיד חותך בצוארו וכאילו גיהנם פתוח לו מתחתיו¹³⁰.

וידע את מי הוא הן¹³¹ שנאמר (משלי כב פסוק כג) פי ה' יריב ריבם (קהלת ג פסוק טו) והאלהים יבקש את נרדף.

וידע לפני מי הוא הן שהרי הקדוש ברוך הוא יושב עמו ורואה שנאמר (דברי הימים ב יט פסוק ו) ועמכם בדבר משפט.

ומי הוא עתיד להפרע ממנו אם נוטה מקו הדין שנאמר (תהלים פב פסוק א) אלהים נצב בעדת אל בקרב אלהים ישפט שהוא הן את הדיינים וכתוב (דברי הימים שם) ויאמר אל השפטים ראו מה אתם עשים פי לא לאדם תשפטו פי לה'.

¹²⁵ שו"ע ונו"כ חו"מ ח ב ומאזנים למשפט

¹²⁶ סמ"ע שם ו

¹²⁷ כתב בספר ברכי יוסף [כאן אות ה'], כתב הרב של"ה [מסכת ר"ה עמוד הדין] דף רמ"ז דעטיפה אינה נהוגה עתה, אך ראה לרבו כשיושב בדין מתעמף בבגד עליון שבו הולך לבית הכנסת, עכ"ד.

¹²⁸ לבוש שם

¹²⁹ ה"ז עונש עולם הזה. סמ"ע ז

¹³⁰ הרי עונש עולם הבא

¹³¹ בסמ"ע ט כתב יהא דומה לו כאילו הן להקב"ה כמ"ש (דבה"י שם) ראו מה אתם עושים כי לא לאדם תשפטו כי לאלקים

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

וכל דיין שאינו דן דין אמת לאמתו גורם לשכינה שתסתלק מישראל, וכל דיין שנטל ממוזן מזה ונתן לזה שלא כדין הקדוש ברוך הוא נוטל ממנו נפשות שנאמר (משלי שם) וְקִבַּע אֶת קַבְעֵיהֶם נֶפֶשׁ,

ושמא יאמר הדיין מה לי לצרה הזאת שאם אטעה איענש ת"ל (דברי הימים שם) וְעַמְכֶם בְּדָבָר מְשַׁפֵּט שֵׁם אֲתֶם תְּשִׁימוּ לִבְכָל עוֹז אֵל הַיּוֹשֵׁר וְאֲמַת אֲזִי הוּא יִת' יִהְיֶה עִמָּכֶם לְהוֹלִיכֶכֶם בְּדֶרֶךְ אֲמַת.

יא. אין לו לדיין אלא מה שעיניו רואות

אין לדיין אלא מה שעיניו¹³² רואות, אם הוא בר הכי שיודע להכריע ולהבין ולהורות¹³³.

אחרי שעשה שלו לחזור בפלס מאזני שכלו על כל הצדדים¹³⁴, וכל דיין שדן דין אמת לאמתו אפי' שעה אחת¹³⁵ כאילו תקן עולם כולו¹³⁶, וגורם לשכינה שתשרה בישראל.

ואם הנתבע אינו¹³⁷ רוצה להשיב לו על כל דבר שחוקר אותו ודאי רמאי הוא ויכול לפסוק כאלו השיב לו ונתברר השקר. הגה ובדרך זה יוכל הדיין לומר לנתבע שלא יתן לו זמן עד שיעמיד ערבות אם נראה לדיין שרוצה

¹³² מאזנים למשפט שם

¹³³ ש"ך פלפול בהנהגת הוראות באיסור והיתר (בסוף סי' רמב) אות ד

¹³⁴ משרבו בתי דינים שאינם הגונים, ואפילו יהיו הגונים במעשיהם אינם חכמים כראוי ואינם בעלי בינה כראוי, הסכימו רוב בתי דיני ישראל שאין להוציא מן יתומים שום דבר באומד דעתו של דיין אם לא בראייה ברורה. לבוש חו"מ רצו

¹³⁵ פירוש שדן האמת לפי שעתו, פעמים בדין תורה פעמים לפי השעה למיגדר מילתא. סמ"ע יד והתוס' (ד"ה דין) ומהרש"א בפ"ק דב"ב (ח: ד"ה והמשכילים) פירשו עדים מעידים והדיין יודע דהעדים משקרים, לא יאמר מה איכפת לי הריני דן עפ"י עדים והקולר תלוי בצוארם, דהרי זה דין אמת כי דן עפ"י התורה, אבל אינו לאמיתו כי הוא יודע כי העדים משקרים ויש בגוף הענין עול, ולכך הדיין הרוצה לדון אמת לאמיתו צריך להסתלק עצמו מדין זה, וישגיח תמיד שיהיה הדין אמת כפי התורה, וג"כ בעצמותו אמת מבלי ערמה הנכרת לדיין. אורים ה שם

¹³⁶ כשיראו בני אדם דיש דין ומשפט ימנעו מלעשות רע, ולמדו [עיין שבת י' ע"א] ממ"ש [שמות י"ח י"ג] ויעמוד העם על משה מהבקר עד הערב. סמ"ע טו

¹³⁷ רמ"א טו ד וסמ"ע [סקי"ג, או"ת אורים סקי"ג].

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

להשמש כי אין לדיין באלו הדברים רק מה שענינו רואות, ויכול אפי' להשביע במקום שאינו חייב שבועה מצד הדין אם עושה כדי לברר האמת.

וכבר התבאר במסכת ב"ב דף קלא. ואם יש ל¹³⁸ ראייה לסתור דברי הפוסקים והוא חכם מובהק, אין לו לדיין אלא מה שענינו רואות ועשה על פי סברתו בין לקולא בין לחומר' ואף כנגד הוראת רבו יכול להורות.

אולם לא בכל דבר ינהג כן. הנה הגאונים¹³⁹ שכתבו שאין לדיין אלא מה שענינו רואות הוא רש"י ז"ל ולדורו הוא דכתב ולכיוצא בדורו שהיתה בהם תורה גדולה וברורה וחכמה יתירה והיו ראויים להורות ובני דורם היו יכולין לסמוך עליהם אבל עכשיו בימינו שבעונותינו נתמעטה התורה ואבדה החכמה משבח אני את העצלים שלא יסמכו על חכמתן לבדוק טריפות ואל יורו לאחרים להקל ויקבלו שכר על הפרישה יותר מעל הדרישה.

ועוד למדנו שאין לדיין אלא מה שענינו רואות בראיה טבעית¹⁴⁰, אך מה שרואה רק באמצעים המגבירים את ראייתו או כלים מיוחדים אינה ראייה, ולפיכך כמהין ופטריות אינם נחשבים גידולי קרקע למרות שיש להן חוטין דקין מאד באדמה שנשרשין בהן ואין זה סותר לדברי חז"ל דכיון שאינו ניכר זה נקרא לענין הלכה שאין צומח באדמה כלל שאין התורה מתחשבת במה שאין רואין בגלוי

וכן מותר לשתות חומץ למרות שהוא מלא תולעים קטנים הנראים ע"י זכוכית מגדלת שכל דבר שאין נראה לעינים לא אסרה תורה ואין זה נקרא תולעים¹⁴¹.

וכן גם בס"ת אם יש נגיעה או נפסק שאין נראין אלא בזכוכית מגדלת אין פוסל.

וכן באתרוג ובכל דבר¹⁴², שהתורה לא ניתנה אלא לחוש העין הרגיל וזה פשוט.

¹³⁸ אולם צריך לבטל דעתו מפני דעת רבים כשנשא ונתן עם חבריו בדין אחד ורבו עליו פרי חדש אורה חיים סימן תצו סעיף יא

¹³⁹ דרכי משה הקצר יורה דעה סימן נז יא

¹⁴⁰ דרך אמונה באור ההלכה הלכות שמיטה ויובל פרק ד הלכה א ד"ה בין

¹⁴¹ כן כתב בשו"ת טוב טעם ודעת להגר"ש קלוגר (השטמות סי' נג).

¹⁴² אולם במקום ספק נקטם [אפילו כשהספק הוא רק לעיני מומחה לכך] יש להכריע על ידי זכוכית מגדלת. ואם נמצא שנקטם כל שהוא צריך לכתחילה ליטול לולב אחר. כן הובא בספר ארבעת המינים למהדרין (עמ' לח ה"ג ובהערה שם) בשם הגר"ג קרליץ והגר"ח קנייבסקי, וכן נראה דעת הגר"ש אלישיב (הובא באשרי האיש פכ"ח ה"ח).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסכת סנהדרין

**יב. היכי דמי גמר דין... איש פלוני אתה חייב איש פלוני
אתה זכאי**

אי זהו גמר¹⁴³ דין שאחר שנשאו ונתנו בדבר מכניסים הבעלי הדינים¹⁴⁴,
וגדול שבדיינים אומר איש פלוני אתה זכאי, איש פלוני אתה חייב, י"א
שאפילו שעדיין לא אמר לו צא תן לו¹⁴⁵. וי"א¹⁴⁶ שדוקא בלשון זה אבל
שכשאומרים חייב אתה ליתן לו, אינו גמר דין, ויש שאין מחלקים¹⁴⁷ אלא
בשניהם הרי הוא לשון גמר דין. ואפילו רק אמר פלוני אתה חייב או פלוני
אתה זכאי.

ויש חולקים¹⁴⁸ שאינו גמר דין עד שאמרו לו ב"ד צא תן לו, או שגמרו הב"ד
הדין ויצא מב"ד¹⁴⁹.

¹⁴³ רמב"ם הלכות סנהדרין פרק כא הלכה ג

¹⁴⁴ שו"ע ונו"ב חו"מ יט א

¹⁴⁵ שו"ע ונו"ב שם יב ב ובש"ך ס"ק ה' שכן מוכח מדברי התוספות פרק מרובה ריש דף ס"ט [ע"א ד"ה חייב]
ופרק שנים אוהזין ריש דף י"ז [ע"א ד"ה חייב] מבואר להדיא דמיד שאמר איש פלוני אתה חייב לו, אף על פי
שלא אמר צא תן לו הוא גמר דין, וכן נראה להדיא מדברי הנ"י [ב"ק כ"ז ע"א מדפי הרי"ף] בשם המפרשים.

¹⁴⁶ כתב הסמ"ע כב ס"ק ה' דהיינו כשאומר פלוני אתה זכאי ופלוני אתה חייב וכ"ש כשאומרים לו צא תן לו
דהוה מילתא דפסיקא שחייבוהו לו, משא"כ כשאומרים חייב אתה ליתן לו דנראה כמסתפקים עדיין, אבל
כשאומרים פלוני זכאי ופלוני חייב אין נראה מלשונם דמסתפקים בדבר, עכ"ל

¹⁴⁷ ש"ך שם ס"ק ה' וז"ל ולא נהירא כלל לחלק בין חייב אתה ליתן לו ובין כשאומרים פלוני זכאי ופלוני חייב.
גם נראה דלעיל סימן י"ב [סעיף ב'] איש פלוני זכאי איש פלוני חייב לאו דוקא תרווייהו, אלא ה"ק אם אמר
איש פלוני אתה זכאי או איש פלוני אתה חייב הוא גמר דין. והוכיח כן מדברי הראשונים.

¹⁴⁸ דעת הש"ך שם וביב ס"ק ה' להכרעה למעשה שם כדעת הסמ"ג עשין (ק"ה) [ק"ו] דף קפ"ט ריש ע"ג מבואר
להדיא שאין זה גמר דין עד שיאמר צא תן לו, ע"ש.

¹⁴⁹ ועיין ב"מ סה: וברמב"ם הלכות נגיבה פרק ב הלכה טו שנגב ועמד בדין, ואמרו לו הדיינים צא תן לו מה
שנגבת, ויצא ואחר כך טבח או מכר פטור מתשלומי ארבעה וחמשה. אמרו לו חייב אתה ליתן לו, וטבח או
מכר אחר כך, הרי זה חייב בתשלומי ארבעה וחמשה הואיל ולא חתכו הדין עליו ועדיין עומד הוא בגניבתו.
ועיין בנמק"י שם דחייב אתה ליתן לו לא הוא ממש פיסוק הדבר אלא כמו שאמרו אנו רואים שהחייב יהיה
עליך אבל לא נתברר עדיין כל צדדי החיוב וכו'

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

